

Наша реч

ЛИСТ ЗА ЕКОНОМСКА,
ДРУШТВЕНА И КУЛТУРНА
ПИТАЊА

ИЗЛАЗИ СВАКОГ 1 и 15 У МЕСЕЦУ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК
МИЛИЈАН ЈЕРЕМИЋ

Број стаје 1 динар Све поштом слати на адресу уредништва Ваљево, 15 јула 1936 Уредништво и администрација у Ваљеву, Браће Педића 35 Претплата за годину 24 динара

ПРЕТХОДНА ПИТАЊА

Наши људи никако не могу да разумеју талас националног романтизма који захвата Хрвате, не само у бившој бановини, него и у свима покрајинама где они живе. Многи мисле да би се хрватско питање скинуло с дневног реда ако би се почео озбиљан рад на решавању социјалних питања. Дајте хрватским сељацима земљу и кредит, обезбедите хрватском разнику посла и зараде, створите једну правичну, поштену и брзу администрацију на какву је тај свет навикао, — па ће одједном нестати незадовољства међу Хрватима и отпаће хрватско питање. Тако говоре не само г. г. Хоџера и Љотић, који у ствари желе централизам, већ и многи искрени левицари којима није позната суштина ствари.

Суштина је у овоме: сваки народ има neodoljivu тежњу да се изрази као такав, као национални колектив. Сваки народ има своју душу, која је нешто посебно, а не само скуп појединих душа, жеља и интереса разних појединаца, занимања, класа и сталежа. Док се не задовољи колективна душа, узалудно је покушавати да се она умири или превари задовољавањем појединих делова дотичног народа. Нарочито је погрешно митити извесне „прваке“ или „вође“. Ови имају значаја и снаге само дотле док изражавају тежње колективне народне душе. Погрешно рачунају, дакле, сви они који не увиђају сву оштрицу хрватског питања и који хоће да га забашуре истичући нека друга, макарко иваче важна и судбоносна питања. Национално питање је примарно, претходно, као што је основна школа пут да се дође у средњу школу, као што је младихство прелазан период ка зредом добу.

Ова појава није својствена само Хрватима и Србима су морали проћи кроз свој национални романтизам. Зато се један раднички покрет међу Србима могао јавити и развијати само у Србији пре Светског рата. У свима осталим крајевима, у Босни, у Војводини и у Хрватској, Срби су се више заносили национализмом него социјализмом. Тек кад је решено, победом у Светском рату, српско национално питање, они су пришли разним странкама и покретима, по заповести својих класних и сталешких интереса. У Босни, раније национално бунтовно,

створно се један моћан земљораднички покрет без националистичке примесе. У Војводини забуну је неко време донело присуство великог броја Мађара и Немаца, па ипак они су се определили за земљорадничку и радничку странку, или за владине странке, према својим интересима. У Хрватској, Срби још не могу да нађу свој прави пут баш зато што огромна већина Хрвата прети да их утопи. Опет национални момент смета социјалном да се правилно обележи.

Будимо спремни да сличну појаву нађемо не само код Хрвата и Словенаца који су са Србима главни народи Југославије. Будимо спремни да разумемо и друге манифестације колективне душе која ће тражити да се задовољи и изживи пре него што се пређе на решавање посебних, уких питања. Не речимо да је то лудост и романтика, да нема смисла оживљавати националне, верске и покрајинске особености у времену када би требало прећи на групна-класна и сталешка, балканска, подунавска и међународна. Будимо свесни тога да се морају решити извесна претходна питања, задовољити колективне душе, и то не само националне него и покрајинске.

После дугог оклевања, српски политичари помирили су се с тим да постоји хрватско питање. Чуди их да се сада јављају друга нека, да се дигну главе на све стране, да се чују нови гласови, нови захтеви. Неће веровати ако им кажемо шта се све мора решавати у овој земљи. Неће веровати ни многи напредни и млади људи којима се жури да прехејмо на велики социјални проблем, сељачки и раднички на првом месту, да водимо борбу, која потреса остали свет. Неће веровати и зато их упућујемо да прођу кроз Словенију и да добро отворе очи и уши. Нека иду, исто тако, у Војводину. Нека се не заносе причом и песмом да су Црна Гора и Србија „крв једне крви, кост једне кости“. Најзад, нека не заборавају да оду на Југ, и то не само до Куманова и Скопља, већ и десно, до Струге и Охрида, и на левоу обалу Вардара, до Струмице, Кочана и

Царевог Села. Нека упознају стварност, пелу нашу стварност. Најнапреднији и најборбенији морају бити у исто време најбоље обавештени. Они ће носити одговорност вођства и власти сутра. Зато морају знати да би смели. Вође наших грађанских странака оклевају и успоравају ток догађаја више зато што не знају и што не смеју, него зато што немају добру вољу. Смелост се добија кад се упозна снага народних маса, њихова права воља и готовост да одмах пређу на *праву борбу*. Услов је да се претходно задовољи колективна душа народа или покрајине, у којима оне живе.

ИСКРАНА НА СЕЛУ

Храна је основни чинилац за развијање и раширење организма, и за одржавање здравља и живота човека. Чим се дете роди мора да се храни и негује да би се развијало и да би од њега постао човек. Како се буде хранило и неговало такав ће бити човек. Одраслом човеку није потребна храна за раширење, али му је потребна за одржавање самог организма и за рад који врши.

Без допуне и ваљане хране организам се руши, не ради како треба, а тим се здравље и живот поткопава. Сасвим је појмљиво да човечији организам изскује бољу и обилнију храну кад ради, нарочито теже послове, који троше највећи део хране која се узима.

Није довољна само количина хране, којом се испуни желудац, па да она буде добра, већ је неопходно потребно да она буде и добре квалитете, да садржи све састојке који су потребни за правилно развијање организма и за одржавање здравља и живота. Да би храна испунила свој задатак, она мора бити свежа, разноврсна, са довољном количином белачевине, угљених хидрата, масти и витамина, укусно и хигијенски спремљена. Сем тога мора се узимати у потребној количини.

Гладовање није само онда када се мала количина хране троши, већ и тада када се узима велика количина слабе хране, која је оскудна у глатким састојцима које организам тражи, у толико пре ако се таква храна узима сама дуже време.

У погледу исхране, тог главног питања људског рода, наш сељачки свет стоји врло рђаво. Највећи број сељачког света гладује, било што нема допуну хране да троши, било да се храни једноставном храном, која не може подмирити све потребе једног здравог и нормалног организма. У садашње доба *је тежак кризе гладовање на селу је редовно, добро хранење изузетак*.

У толико пре што се сељачки свет бави тешким радовима, који троше велику количину енергије. Кад наступе сезонски земљораднички радови сељак ради од мрака до мрака. Сунце га затекне и остави при тешкоме раду. Сунце, киша и снег су му главни другари при раду, који нису милостиви спрам њега.

Што му је јесен донела од тога је морао најбоље да прода, јер од сељака сви очекују и добијају. Оно што није продао, што је слабије, оставио је за себе и своје, а најчешће и то се током дуге зиме потроши. Кад дође пролеће и лето, када наступе мучни и дуги радови, свега се омињало. Проја, качмак, пасуљ, млеко и по који режњав сланине главна су земљорадничка храна. Да и тога има доста, многи би по предали.

За време тешких пољских радова, а и преко целе године, ретко је наћи на снажан, здрав и добро ухрањен организам сељака, још ређе сељачке. Она је још већа мученица. Радом је још више оптерећена него сељак, а слабије се храни од њега. Њену снагу слаби још и материнство. Сељанка много рађа, има доста деце, у последње време у великој побавује, редовно вретеном или уксосицом (о томе други пут), а све то троши доста снаге и енергије. Материнство у толико пре троши и ломи снагу сељанке, што је њој то узредно занимање, јер она учествује равноправно и у свим пословима домаћинства и земљорадње.

ХОЋЕМО ДА РАДИМО

Зар није Рад, усталом, велика реч, моћан фактор, најкориснија људска активност? Њему славоноје лепици, ексилостиниу да нерадици и богаташи, а савајају о његовим благодетима милиони и милиони човечанства. Он је, ваџим, камен међаш: јасно обележава линију између оних који раде и оних који се користе.

С друге стране, младим људима је набачено да мало раде. Да се од њих, под утицајем новог, „интелигентно“ прелена, створно тиши младих допитивана и лепетиши, који мало знају, још мање доиритише, а највише уживају. Ако је реч о једној непознаној мањини, економски обезбеденој, о једној мањини која живи у пољови, онда су ови приговори на своје месту. Али кад је реч о младим људима уопште, да оне који нису завидљиви и који не интригирају бина јасно: млади људи раде и увек су ту, на послу.

Млади људи предваљали су у свему, и увек. Они су оживотворили многе националне и социјалне идеје у прошлости, дали им снаге и полета, као што су данас они пионери сваког новог и напредног друштвеног поухвата: економског, нацифистичког, политичког или научног. То је зато што су и данас, као и раније, млади људи остали ближи напредку и истинатама, срођени с њима, куражији да их уоче и заступају, готови да се за њих жртвују.

Хоћемо да радимо.

То је гесло групе младих људи из Ваљева, који преко свога листа желе да кажу своју реч. Да је кажу, да се чују и да буду разумљени.

НЕМАЧКА НА БАЛКАНУ

Прошлог месеца имали смо веома важну посету немачког министра привреде г. др. Хилдмара Шахта балканским престоницама. Званични немачки кругови настојали су да се у ширјој јавности умална значај овог поштовања, али се ипак на исцрпне стручне економске штампе сазнао прави узрок оне на изглед приватне посете.

Немачка од рата нема својих колонија. Због тога је за њу велики проблем где ће извести сировина својих индустријских производа. Исто тако Немачка, упркос тежињи за аутаркијом, не може да живи од сопствених пољопривредних производа; за њу је увоз сировина и животињских намирница још увек тежак привредни проблем. Балканске земље, као велики пољопривредни комплекс, представљају стога за Немачку важан терен за привредно и политичко назирање.

Др Шахт бије битку за немачки капитализам, како писане недавно један енглески лист. Од успеха његове посете на Балкану зависи много хоће ли моћи немачка привреда да нађе излаза из тешке ситуације. За тај успех донекле је нежан и политички опстанак национал-социјалистичког режима. И међународни положај Трећег Рајха бије много повољнији ако др Шахт успешно заврши своју мисију на Балкану.

Али не ради се само о успостављању тешких трговинских веза Немачке са балканским земљама, није је у питању само решење монетарних проблема и стварање емисионих банака. Упоредо са тим иде политичка и дипломатска активност званичних немачких кругова. Путевима продржава су разви, често маскирани сасвим безазалним туристичким и спорским облицима. Велики

Она троши своју снагу, као и човек, при купању, жетви и осталим радовима, а за време одмора чека је одојче украј њиве. За селанку нема никад одмора. При једу је за њу слабији залог. Већи даје мужу или деци. Селанка подноси највеће терете, најмање се одмара и најслабије се храни. Она је великомученица, како лепо рече један социолог.

Ни са исхраном селачке деце не стоји боље. Одојче се исхрањује добро ако га мати сама доји и ако има доста хране у прима. Ако је већ мајка у немогућности, из којег било разлога, да своје одојче сама на грудима отхрањује, већ је приморана да га прихрањује или вештачки храни, тада је таква исхрана редовно неповољна по селачко одојче. Селанка је неузурена и непросвећена у исхрањивању одојчади. У доба предшколског и школског селачка су деца недовољно и неправилно хрњена. Треба заи у сеоске куће и школе па видети како јадно изгледа наш сеоски подмладак, „та њаша нада и узданица“. Деца су редовно бледа, малокрвна, подбула, жлездичава, са надувеним трбухом и млитавим мишићима.

О голотињи и босотињи селачког света могло би се писати до миле воље, али оне рите, рупе на све стране и кајшии поцепаног одела, закрпе на закрпама којима се највећи део нашег селачког света облачи, убедљивије говоре него и перо највећег уметника.

Чудновато је, жалосно, непоштено и неправично да наш селачки свет, који је највећи радник, који ради од звезде до звезде, и поред таквог тешког и мучног рада, мора опет да гладује, да буде го и бос.

Селак не сме, као досада, да очекује „са неба“ или од другог кога да га нахрани, обуче и обује. Он са пуним правом има да ступи у борбу да би створио бољи и срећнији живот, јер га нико као он не заслужује.

Селак не сме да буде ни гладан, ни го ни бос, јер он ради и дан и ноћ, тешко стално и социјално (корисно и за другог), а ко тако ради мора да живи као човек а не да скапава и да се влопати као скот.

Др Р. Мијусковић

значај за пропаганду хитлеризма код нас имају немачки туристички бирон, који су у ствари експозитуре национал-социјалистичке партије. Организовање олимпијаде у Берлину такође треба посредно да послужи као средство за ширење фашистичких идеја.

Поред тога званични Немачка издешно помаже такозвана културна друштва немачких милиона у Југославији, која су се у последње време почела бавити политиком, услед чега је дошло и до распуштања Култур-бунда у Новом Саду. Говори се такође да постоје извесне везе немачке национал-социјалистичке пропаганде са покретом г. Љотићевог „Збора“. Ми не знамо колико у томе има истине, али није искључена ни та могућност с обзиром на

идејну сродност г. Љотићевог покрета за хитлеризмом.

Још очигледнија је веза између румунских фашистичких организација и хитлероваца. На једном процесу против тих организација у Румунији утврђено је да су оне примаде новац посредним путем од тајних фондова Хитлерове партије за пропаганду у иностранству.

Ми поново доживљујемо Drang nach Osten (поход на Исток) немачког империјализма. Овога пута водећу улогу у томе походу има национал-социјализам.

Стога наш народ мора бити веома опрезан кад призна ласкаве изјаве немачких државника. Имајмо на уму увек ову стару грчку пословицу: „Плашим се Данајаца и дарове кад ми посе!“

НАША СРЕДИНА

Слушај Родољубе Алексића, бишег шефа 19 теренске секције у Ваљеву, типичан је. То је човек, чест у нашој средини, о чијим делима се сасвим случајно сазнало, пре него што нису добила облик афере. 14 година је Алексић, блага дарени дивотности у оцењивању политичког курса и бирању заштитника, остао недирнут у Ваљеву. Дотле су други чиновници, с бољом квалификацијом, не само моралним, о којима онде и не може бити речи, него и другим, правили туристе из места у место, подносили оптужбу „потребе службе“, иза које се најчешће крила нетрпељивост овог или оног месног „првака“.

Алексић је знао да балансира. То је знање, све потребније, којим се данас многи оружају. Осигуран самодовољношћу да му нико ништа не може, малтретирао је потчињено особље на најгрубље начине, експлоатисао га у личну корист и деунивао као непоуздано, ако би му сметало, док најзад, апсолутно мобан, није изјавио да ће оног који би дошао на његово место, кад би га само преместили, убити. То је врхунац самовластива, из кога је разумљива она кроткост његовог потчињеног службеника, који није физички реаговао ни код увреде светиње мајке.

Алексић у потпуној боји: страстан живинар, организатор једне земљане живинарске изложбе на којој је виђен одмах иза самих министара, члан друштва и функционер упрви, галантан гост у хотелима и на лумпангама, излетник у државном аутомобилу, уважен грађанин и т. д.

Кад је недавно стигла комисија из Дирекције пошта и као резултат њеног петнедесетдневнег рада појавили се извештаји у дневним листовима, са поштомостама с малверзацијама и фалсификатима, многи су се распричали. Они који су му били блиски и дојуче с њим најбоље друговали, уверљиво су разлагали: „Знали смо ми да је он такав. Управно смо чекали да га тако што сачуна...“

15 дана комисијског истраживања су кратак рок за трагање на подручју 19 теренске секције. Због тога су узете у обзир само претстање потчињених службеника и, као што се могло очекивати, показало се да Алексић није био чистих руку. Јер, он је знао с пуно умешности да оперише бланко списковима, једном и више пута, можда и безброј пута, на уштрб радничких надница, да измишља расходе и да их правда несправним рачунима, да кредитира и изводи неободрене радове, да под необичним околностима врши набавке секцијских потреба и пуно сличних радњи.

Очекивало се нешто конкретније са завршетком комисијског рада. Мислило се, кад тај човек не реагира на извештаје у новинама, који су према томе тачни, и кад му је, као доказ његове несправности, одузета и каса — да ће бити оптужен или бар смењен. Али Алексић је и овога пута остао на површини. Смењен није, него је премештен. За Скопље. Унапређен, како каже један његов бивши чиновник. Додуше, предат и Дисциплинарном суду, али ко ће још о томе водити рачуна.

Маркантна је ова појава извлачења из шкрипца људи који су својим неправилним службовањем довели до кривичног закона. Она се не може оправдати никојим изговором, поред тога што на другој страни потенција страхохит утисак: да је рад службеника, нарочито оних који су у могућности да располажу народним новцем, недовољно контролисан. Алексић је драстичан пример „нашег човека“, одгајаног корумпираним методима, кога ветар не одгони, и који је, свестан овог времена, поново изјавио:

— Не идем ни сада из Ваљева. Видећете већ!

Нећемо се изненадити и ако не буде отишао.

Електрично питање Претседник општине г. Ломић о изградњи нове централе и понудама Електро - Макиша а. д. и г. Унковића

Градско веће на челу са претседником г. Александром Ломићем заузело је исправан став код питања електричног осветљења града Ваљева. У више седница питање је свестрано претресано и најзад је уследила одлука о изградњи нове централе, чиме би се једном већ раскретило са системом концесије који је у конкретном случају са г. Унковићем дао најгорих резултата. Уредник „Наше речи“ овим поводом добио је следећу изјаву од претседника г. Ломића:

— До сада је електрично осветљење нашег места било у рукама приватног концесионара по уговору закљученом пре 40 година, а шта је тај систем концесије до сада значајно за нас видели смо сви ми, који смо сведоци вишегодишње борбе нас потрошача са концесионаром. Сматрали смо, да је ова дуга и тешка борба свакога научила шта значи систем концесија и да наш град неће поново пасти у сличну грешку. На жалост, констатујемо да и поред овога још има грађана који из те тешке борбе ништа нису научили и који се свом снагом упућују да нас поново увуку у јарам концесија.

Но мене теши чињеница да је данашња општинска управа у нашем граду од свога доласка на управу, а то је било пре петину годину дана, у својој огромној већини консеквентно остала на становишту да је за Општину и њене грађане најпаветније решење електричног питања у подизању сопствене електричне централе. У томе смислу општинска управа извршила је све претходне радње и донела ствар већ дотле да је расписана и јавна лицитација за изградњу општинске електричне централе. Српшен је, дакле, овај огромни административни и технички пут који захтева оснивање једног потпуно новог предузећа овакве врсте, а колики је тај пут и какве он све напоре захтева познато је само онима који су сличне ствари радили.

Све до овога момента нико се од концесионара није интересовао за Ваљево и ваљевско осветљење верујући да општинска управа неће бити способна да један овакав велики подухват приведе практичном остварењу и стално су се изјављивали и чекали онај тренутак кад ће општинска управа закључати на њихова врата са молбом да они узму у своје руке питање нове електрификације Ваљева. Кад су увидели да до тога неће доћи благодарем правилном раду општинске управе, они су похитали са својим понудама намећући се за пријатеље нашег града и његових грађана са много лепих речи за Општину и грађане да не „погреше“ приликом решавања овог питања, а са још више рачуна у својим „повољним“ понудама.

Ти нови понуђачи за концесионаре јесу Електро—Макиша а. д. из Београда и Стеван Унковић индустријалац из Ваљева досадашњи концесионар. И ако су се они јавили ван конкурса те општинска управа није била обавезана да њихове понуде узме у разматрање, општинска управа у жељи да јој се не пребаци да је ма шта пропустила приликом решавања овог судбоносног питања, ипак је и те понуде узела у разматрање. У светлости стручне критике те „повољне“ понуде показале су се у савим другим боји и понула Електро—Макиша да Општини продуже струју по 1.40 за КВС практично значи да ће Општину та струја коштати по 3.84 динара; понуда пак Унковићева којом Општини нуди струју по 1.50 практично значи да ће та струја општини коштати по 3.20 динара, док међутим струја произведена у сопственој електричној централни коштаће Општину по 2.73 дина за КВС, дакле знатно јеftиније него код Макиша или код Унковића, а да и не говоримо о другим многобројним рђавим странама система концесије и с друге стране добрим странама сопствене електричне централе, која сама себе исплаћује и кроз 15 година остаје Општини као једна велика тековина њених грађана.

У вези са одлуком градског већа да Општина сама гради електричну централу, у грађанству су се чули многи коментари за и против. Чак је дошло и до двеју конференција, од којих је прву сазвао акциони одбор састављен од г. Г. Животе Ђермановића, адвоката, Милорада Пантовића, бравара, Илије Илића, прив. чиновника и Боже Божића, олањачарског радника, а другу г. Свет. Томић, адвокат. Прва конференција била је израз економски слабије већине грађанства. Говорници су само подкупили захтев да се посао обави савесно и да се настава са радовима од комуналног значаја, као што би били изградња радничких станова, једног јавног купатила, подизање девет забавишта и други, прихватајући при томе одлуку већа о подизању нове централе као корисну по интересе грађанства. Сазивач друге конференције, адвокат г. Свет. Томић, залагао се за решење питања у корист садањег концесионара г. Унковића, доказујући да је тај начин економски енергија од г. Унковића ипак да се под повољним условима откупи његово електрично предузеће. Међутим, расположење већине присутних грађана и на овој конференцији очигледно је било у корист пројекта подизања нове централе.

Актуелни проблеми

Систем школског васпитања у огледалу социалне медицине

Са много патезављ завршена је још једна школска година. Дубоко су одахнули наставници, родитељи и ђаци којима је посао ишао од руке за прелаз у старији разред. Радосно и весело сви одлазе из заједничког мучилишта на тромесечни распуст. Имућна деца путују на море, а сиромашну чека у најбољем случају пољана за лоптање.

Начин данашњег интелектуалног васпитања омладине није ништа друго већ право борбено поприште, нију једну зараћену страну претстављају наставници, а другу ученици. Ђаци се морају по сваку цену да сваладају стављањем под строге и неумитне законе уоквирене и круте школске бирократије, која из године у годину увек једно исто захтева од малих мозгова: да безусловно преху и науче наставни програм предвиђен за сваки разред. Педагошки поступак применен за ову сврху креће се стално по идентичном унапред утврђеном шаблону, која су принуђени до тачнице да придржавају сви наставници и са истом строгишћу и ригорозношћу у пракси да примењују. Никаква еластичност није допуштена; шта више она је опасна за сваког оног који би се усудио да издвоји из утврђеног колосека по коме се непрекидно креће заведени систем школског васпитања.

Поред шаблонског рада у нашим школама, њима се има да ставе и други приговори. На првом месту површина или никаква практична вредност предмета о којима се ученицима предаје у циљу формирања општег образовања. Не улазећи у детаљнију анализу предмета из наставног програма, са поузданошћу се може тврдити да веома обилан материјал из наставног градива нема никакваг контакта са стварним животом, ни са тежињама данашњице, као путоказ за ученике у праву, истински живот. У сваком се предмету предаје само оно што је мртво, што претставља прошлост и традицију, па према томе нема везе са реалним животом и приликама. Наставним програмом се не стварају спремне индивидуе, ђаци се не оспособљавају за корисне улоге у будућности, већ им се удива у главу да уче напамет безначајне догађаје, без икаквог или без правог тумачења о улози људи и прилика у једној епохи. Ученицима се предаје без смисла и система, па једноставан начин. Тако на пример, у средњој школи се уче многи жини и мртви језици, па ипак на крају многих мука, рада и учења, ниједним се од њих нису у стану да служе по изласку из школе, без обзира на усерење о признатој „зрелости“. Историја се такође предаје са много пајње, кроз читава средњу школу, али и ту важи исти принцип бубања напамет година и имена. Никаква се реална објашњења крупних историјских догађаја не пружају по природи радозналој деци, да им све промене у току векова и код свих народа буду јасније и логичније, већ су остављени да на историју народа гледају као на низ крвавих сукоба по шефу појединца. Социјалне, филозофске и књижевне тежње у литератури излажу се као производ личности, а не као природни резултат друштвених прилика у односно времену. Оно што је изгледа најважније за педагога јесте то да се уплати тачно име једног писца и тешко ђаку који га не би знао тачно да погоди. Томе се не даје уверење о зрелости. Па тек географија! Називи вароши, река, поточина и језерца, тачне границе држава (зашто не би знали и број граничних стубова!) то је све што ученик треба да научи из географије народа, па да се процени његова способност за живот. Итд. итд.

На терет садањег система школ-

ског образовања брижни родитељи стављају нарочито велики материјал, који њихова деца треба у школи да сваладају. Ђачке родитеље просто обузима ужас посматрајући њихов нежни нараштај како дубоко у ноћи капље над свескама и разноприсним уџбеницима, које морају да уче да би постигли бар добру оцену. Деца се понијају под теретом многих предмета и домаћих задатака са темпама, које се не одликују увек великом духовитошћу.

Проблем школске преоптерећености врло је актуелан, али он није нов, јер су се њиме ода по и спудла људи бавили. У свежем је сећању обилна дискусија која се код нас водила о тој теми пре неколико година. Наравно да се на причању све свршило, јер се школски систем заведен постојећим друштвеним приликама, не мења без корисних промена у односима самог друштва. Али је факат да преоптерећеност постоји, мада се то негира чак и од стране наших педагога.

Лекари су у најбољем положају да просуде у колико су данас школска деца заиста преоптерећена интелектуалним радом, јер у непрекидном додиру са њима лекари имају прилике да констатују многе морибидне појаве, чији је узрок готово искључиво сувише велики напор утрошен на свлађивању наставног програма. Сваки лекар могао је врло често да запази баш код ђака неуропатолошке појаве услед преоптерећености, које су у толико озбиљније јер се обично продужавају кроз цео живот, па евентуално преносе и на наследство. Упоздљиво је велики број ученика који се жалбе на несаницу, несвестину, губљење апетита, на умор. Запажено је:

Борба против рата неразрешиво је везана са борбом против фашизма.

Исто тако да дисентичне и жинивне појаве у ораслијим годинама воде порекло из школског доба, нарочито из завршног времена средње-школског образовања, када су ученици највише оптерећени радом у школи, јер им се тада решава судбина даљег образовања и егзистенције.

Велики број ученика је у перманентном замору. Потребно је, због тога, да се сваки, нарочито млади, према томе највише ученици, одмор чим се за то узакне физиолошка потреба. У потврду медицинских догми служи познати врло употребљиви физиолошки експеримент: Ако се на пример испрљуге један мишић на тај начин што се приморно да изведе 30 контракција, њему је потребно два часа да би се потпуно повратно. Али ако се изврше истог броја контракција прекине ради одмора на потом настави, за коначан одмор потребно је свега пола часа. Поред тога, у другом случају и квалитет рада се побољшава.

Колико је велики утицај школе на здравље види се и по томе што је несумњивим испитивањима утврђено да су деца, која похађају школу, више изложена болестима, него она која не уче. Учестаност оболела ученика у толико је већа у колико је дужије школовање. Отуда из школе излазе више болесних него што их у школу уђе. Чак је и то запажено, да је већи број болесника међу децом са предавањима после подне, него пре подне и да има у толико више болесника у колико предавања дужије трају. За нашу школу су поразни подаци објављени о здравственом стању у средњим школама у Загребу, где је у току протекле школске године лечено од стране школских лекара на 8.435 ученика колико их укупно имале загребачке средње школе,

5.435 — дакле, 64,6%!

У тренутку најактивнијег физичког формирања од деце се тражи неспориран интелектуални напор. Отуда школа здуствала физички развој деце, па их слетствено томе и интелектуално уништаје. У једној школи су два лекара уопоредно испитивали повећање тежине деце од 6—7 година, од којих су једни ишли у школу, а други нису. Повећање тежине за декаде који нису ишли у школу износило је 2 килограма 200 грама, а за ученике 1 кило и 500 гр. Дакле, разлика је 0,700 гр. на иштету ђака. Девочице које нису похађале школу отежале су за исто време 1,900 кгр., а ученице 0,600. Разлика на иштету ученица још је упоздљивија, јер износи 1 кгр. и 300 грама.

Они лекари такође су испитивали и утицај школског рада на узраст, па су дошли до нових закључака неповољних по ђаке. Док су деца ван школе порасла за 7,4 см., докле су ученици добили у висини 4,2 см. Дакле, мање за 3,2 см. Девочице које нису похађале школу порасле су за 5,4 см., а ученице 4,3 см. Разлика је и овде за 1,1 см. неповољнија за школске девојчице.

Све до сада изложене околности говоре очигледно против данашњег начина школског васпитања, јер не одговара здравственим, педагошким и социјалним захтевима данашњице. Школа заглављује, место да оспособљава. Она руши здравље ученика, место да га подиже. Школа не припрема децу за користан социјални живот, већ служи као патент деци родитеља економски добро обезбеђену за напредовање у чиновничкој хијерархији. Право на опште образовање претставља само форму, док се у ствари поступају елементарно сви деца без средстава да издрже дуго школовање. Систем данашњег школског образовања одговара потребама постојећих испаведних прилика и односа, зато је назадан и конзервативан, одржавајући уопорно све негативне стране традиције. Он више припада прошлости него садашњости а још мање будућности. Као такав он не служи интересима друштва, већ повлашћених друштвених редова.

Да школа у правом смислу одговори својим социјалном и културном задатку, морала би се преуредити и ставити на сасвим другу основу. Она би имала да развија више практичан животни смисао, поснећујући специјалну бригу снима оним наукама помоћу којих би се будући грађани учили што кориснији за друштвену заједницу. Деца би се морала дати више заједничке иницијативе и самокритике, тако да се њихове способности самостално развијају под најживош контролом педагога. Наставници не би смели да нагледају као инквизитори, већ као пријатељи и сарајници младих генерација. Учење деце имало би да се спроведе на такав начин да им се рад омили и учини пријатним а не у њему да гледају мучење. Овај систем искључује сасвим индивидуалан рад по родитељским кућама, већ се укупно образовање ставља на колективну основу, којом се међу децом развија утакмица за што бољи успех на заједничком корисном послу и сасвим отстрењују као циљ перспективе за личну бољу будућност. Таква је школа она која без батина и других средњевековних сретстава свлађује чак и беспризорне и од њих ствара достојне и корисне чланове друштва.

Таква је школа блиска животи и зато њој припада будућност.

Др Светен Јанковић

Ваша је дужност да за сваки примљени број платите свој дијар, ако нисте у могућности да пошљете претплату. Као што је ваших пријатеља, који добро пишу, дужност да на листу сарађују.

Смрт Максима Горког

Недавно је прокујала целим светом вест, да је 18 јуна ове године преминуо у Москви Максим Горки, велики руски књижевник. Али Горки није био само руски књижевник, он је припадао целом човечанству. Стога је та вест болно одјекнула широм земљине кугле и нема те земље, макако незнатна била, у којој се не би нашло људи који су искрено жалели нестанак овог великог човека и писца.

Немогуће је приказати Горког као писца у једном овако пригодном чланку. Његова књижевна делатност толико је обимна да сама за себе претставља једну епоху у светској књижевности. Горки је руској књижевности, у почетку деканенције, дао нове животне сокове, означио нове правце, изнео на површину људе из редова радничке класе, описав нове хероје, људе из радног народа — Павла Власова из романа „Мати“ и друге.

Као црвена нит провлачи се кроз сва дела Горког оптимизам—вера у бољу будућност човечанства и неизменица љубав према радном народу, коме је он посветио цео живот.

Међутим, Горки није био само писац, кабинетски радник, естет; он је био социјални борац. Писац и борац то су две ствари, које се код Горког не могу раздвајати. Горки је због тога у доба царистичке Русије био прогањан и седео по тамницама, што му је још више појачало популарност код народа. Та љубав народа према Горком манифестовала се особито приликом његове посете Русији пре осам година. Био је то триумфални поход победника, јер је његова мисао победила. Сви су се утркивали ко ће боље да га почасте и да му ода признање. Није било ту ижег званичног, намењеног; народ га је сам на рукама носиво широм Русије. Најмилија му је почаст била кад су га његове бивше колеге — пекарски радници — изабрали за почасног члана свога синдиката.

Горки је био васпитач нових књижевних генерација, потстекав сваког духовног напретка нове Русије, иницијатор многих књижевних часописа и других литерарних творевина. И у данима када је тешко пативо због дугогтрајне болести, он је увек налазио времена и сваге да потстекне на рад саветом и похвалом каквог младог непознатог књижевника. А његова реч у данашњој Русији била је као неки амлет који се морао испунити. Толики је био његов утицај.

Сада када Горког више нема, најпачуи крајак поглед на његово дело и живот, можемо још закључити, да је он, маколико да је у животи претрпео, био необично срећан човек. Његова смрт у ствари је његов триумф, макар то парадоксално изгледало. Умро је испунивши часно и поштено свој огромни задатак, искрено вољен од милиона људи, гледајући до последњег даха, како се његов најлепши сан остварује у његовој великој отаџбини.

На Дивчбарима се оснива децја колонија

Нарочити одбор грађана повео је ових дана живу акцију у циљу оснивања децје колоније на Дивчбарима. У овом циљу не само да је упућен апел на грађанство да би ову акцију помогло, него су скупљани и прилози. Одлучено је да прва група сиромашних деце, двадесеторо на броју, пође данас, а друга после три недеље У прву групу су деца од пете до седме године, а у другу ће бити деца од седме до десете године. У колонији ће бити обезбеђена добра исхрана, о чему ће се старати две куварнице, а за спорт, сунчање, игру и васпитање бринуће се стручна учитељица под контролом лекара. Грађанство би својим новим прилозима требало да омогући да што већи број деце пође у природу.

КЕМАЛ АТАТУРК има снагу у младим људима

Каже нам наш земљак из Турске г. Ђорђе Букилица

Има насеља на периферији о којима нико не води рачуна, најмање општинска управа. У ова спада и Љубостини. Ако случајно прође неки соколик поред речнице Љубостинице, загушине вас незадјркић смрад, који долази од канализације што се изливају у речницу из бановинске болнице и војног слагалишта. Грађани тога краја више пута су се жалили надлежним због овога убиственог смрада, али се још нико није сетио да ту ствар извиди и поправи. Питамо општински савет да шта он мисли о томе?

Саобраћај у Ваљево се развија; свакодневно пролазе стотине аутомобила, аутобуса и кола кроз Ваљево у разним правцима. Страници нас посећују све више због природних лепота ваљевске околине. Па ипак код нас није скоро ништа учињено да се Ваљево улепша и учини пријатним местом и за нас домороде и за госте.

Ето, на пример, прашина нас удави. Постоји ауто за прскање улица; кажу да је коштао грдних пара, јер је нарочита комисија у своје време путовала у иностранство да купи тај чувени ауто. Али он сада дрема! негде у општинској гаражи. Главним улицама нашег града преко

Без слободе отаџбина је тамница: вољви јарам тгне а не људи. Алекса Шантић

целог дана витлају облаци прашице и њико не може отворити прозоре да се расхлади на овој врућини. Постали смо чувени због своје прашице. Чак је о томе прошле године писала и „Политика“.

Па ипак једног дана срећа нам се насмешила. Улице су тога дана више пута поливане, али само догле док нису прошла господа министри. Да бар хоће они чешиће да наварте у наше место, било би и код нас мање прашице.

Да Ваљево нема добру воду за пиће, то је позната ствар. Али ипак ово што код нас постоји, прелази сваку меру стрпљења. Ако затражите чашу хладне воде у понекој кафани или послатичарници добићете неку замућену, смрдљиву и млаку течност, која може бити све друго; само не вода за пиће. У том мурдарлуку предјачи послатичарница преко пута Округног суда.

Било би корисно да органи општинског саветода прегледају водне објекте бар по јавним локалитетима и да забране употребу воде из неисправних бунара, чесми и пумпи.

Крајем прошле године погинуо је на згради г. Јована Илића зидарски радник Војислав Николић из Сандаља. Комисија је утврдила да је Николић погинуо од додира са неизолованим каблом. Лако је погодити ко је за то крив. Интересантно је сада, после толико времена, у ком се буцаку кисели иследни материјал по овом случају. Јер, ваљда, један људски живот није обична стварица, преко које би се могло олакко прећи.

У Ваљево већ неколико дана борани г. Ђорђе Букилица, дописник „Времени“ и загребачки „Новости“ из Цариграда Г. Букилица ће на позив ОКИР-а одржати једно предавање о новој Турској, које ће свакако бити врло интересантно. Нама је г. Букилица рекао ових неколико речи о војни нове Турске г. Ататурку:

— О Ататурку би било мало и неправедно укратко говорити. То је човек назван оцем Турске не само по томе што ју је спасао од спољних непријатеља већ и од многобројних унутрашњих. Ататурк, човек гвоzdане руке, после сјајне победе на војном и дипломатском пољу, латно се унутрашњих реформи, тако да је Турска данас постала модерна земља која се ни по чему не разликује од западних европских земаља. Ататурк је створио модерну Турску, нарочито на привредном и социјалном пољу.

Ево једног примера. Бивша силна турска царевина саградила је у току своје дугогодишње владавине 1800 километара железничке пруге, док је Ататурк са својим агилним сарадницима, као што су Исмет Иналпу, председник владе и Тефрик Арас, министар спољних послова и други, саградио 4.000 километара у току своје десетогодишње управе земљом.

Реформе у Турској су нарочито лепо примљене од младих људи, тако да данас нема силе која би могла скренути с пута овај помет, који се већ чврсто урезао у срца свију Турака, нарочито, понављам, омладине.

Наша колонија у Цариграду

Г. Букилица нам је говорио о нашој колонији у Цариграду. Пред рат наша колонија имала је 12.000 чланова, после рата овај број опао

Конференција за мир

У дворани Народне читалнице одржана је 10 овог месеца у Ваљево конференција за мир. Иницијативу за сазив ове конференције дао је Омладински клуб интелектуалног рада, а присуствовали су јој представници десет разних друштава из Ваљева. Претседавајући, г. др. Миливоје Милековић, управник бановинске болнице, подвукао је улогу омладине у обезбеђењу светског мира. Још је рекао:

— У свету постоје две силе: демократија као идеал свих оних који слободно мисле и фашизам кога подржава капитализам. Судбина светског мира зависи од одређења широких народних слојева. Ако се масе буду одредиле према демократији, рат ће бити побеђен. Супротно одређење — за фашизам — значи неизбежан рат.

За делегате на конгресу Омладинске лиге за мир, који је 12 јула одржан у Београду, изабрани су Србољуб Расулић, студент права, Сеферинка Босић, кандидат филозофије и Саватије Станишић, студент права. Они су узели учешћа на конгресу.

је на 4.000, а данас она броји око 1.700 чланова, већином из Вардарске и Зетске бановине. Они наши суграђани већином се баве трговином, али има знатан број и чиновника и печалбара. Југословенска колонија у Цариграду има свој клуб, чији је председник г. Јован Пејатовић. Потпредседник клуба је г. Букилица, који је истовремено и секретар „Јадранске страже“ у Цариграду. У клубу су нарочито предни радници г. г. Петар Витић, Мурат Биљал, Петар Маринковић и други, око којих је окупила сва наша омладина. Клуб је модерно уређен.

Омладинска хоће мир, слободу и напредак.

са читаоцима, радио и свим осталим техничким стварима, тако да би се могло рећи да је наш клуб у Цариграду један од првих између страних клубова. У просторијама клуба смештена је „Јадранска стража“, као и спортски југословенски клуб „Јадрански“, чији је председник г. Никола Перић. Поред тога у клубу је основано мешовито певачко друштво, као и дијалтанско.

Иако су далеко од своје земље, наши земљаци у Турској, заправо је г. Букилица, чувају народне традиције и осећају се југословенски.

Резултат годишњег рада у ваљевској гимназији

28 јуна саопштен је резултат годишњег рада у ваљевској гимназији. Према општампањом извештају, који је разделен, завод је преко године похађао 1061 ученик. Од тога броја разред је свршило 544 ученика, полаже поправни испит 302 ученика, понавља разред 192 ученика, 2 полажу разредни испит у августу и 21 ученик губи право на даље школовање. У процентима разред је свршило 51,26%, полаже поправни испит 28,47%, понавља разред 18,10%, полаже разредни испит 0,19% и губи право на школовање 1,98% ученика. Одлично су свршили разред 42 ученика, врло добро 146, а добро 356.

Статистика о здравственом стању ученика преко године није прегледна и потпуна, мада је и по оваквој јасно да здравствено стање ученика није најбоље.

Израђен је резервоар за водовод града Ваљева

После бескрајних погађања и решавања, најзад се приступило нечему конкретном. Изградња водовода је отпочела и сада је резервоар већ готов. Желети је да ту не буде тачка.

Резервоар је стајао око 200.000 динара. Има запремину од 300 кубних метара, колико је довољно за притисак градске мреже. Саграђен је 51 метар високо изнад извора „Илица“, из кога ће се присти пододоски вода. Одобрен је, како смо обавестили, и кредит у износу 350.000 динара за кавтажу извори, изградњу шумне станице и ценовода до резервоара.

Код овог посла треба се остржити и на другу страну. Радници запослени на изградњи резервоара били су мизерно плаћени. Нужно је интервенисати да се то не понови код даљих радова.

„Београдска комедија“ у Ваљево

После једног Жипотића, чији репертоар, увек пикантан и штур истовремено, претставља извесну врсту разоноде само за публику без уметничког укуса, „Београдска комедија“ несумњиво да за грађанство Ваљева значи много више. Невен ансамбл гостовао је десетак дана у Ваљево. Има у њему и два или три позната имена поред више младих и заувалних снага. Са г. Добрицом Милутиновићем као гостом, приказани су, поред осталих, и комеди „Алилуја“ и „Ослобођење Косте Шљукера“, примљени онако како се једино и могу примити у данима вршине.

Само „Београдска комедија“ нас је могла задовољити и нечим бољим. Некима комадом ближим стварном животу, не поласки при томе од укуса безукусне палачице хифарије.

ШТАМПАРИЈА
ДИМ. А. СЛАВУЈА
ВАЉЕВО

Израђује све штампарске послове врло укусно и по најумеренијој цени, а на уговорено време.

МАНУФАКТУНО-ГАЛАНТЕРИСКА ТРГОВИНА
Милић Д. Милошевић
ВАЉЕВО

Препоручује велики избор разне мануфактурне и галантериске робе: Разних свилених, вулених и памучних тканина за хаљине, ШИФОНА у свима ширинама у разним квалитетима за чаршафе и веш, ЦВИЛИХА за душеке и ролетне, прибор за јоргане, мебл-штофа, кошуља, машини, шешира, чарапа и т. д.

Фабрично стовариште обуће „БОСТОН“ а. д. која је најбоља и најјевтинија а продаје се по фабричним ценама.

Фабрично стовариште „ТИВАР“ одећа која су одлично кроја и врло јевтина.

О свему најбоље је лично се уверити посетом у радњу.

Услуга тачна а цене искључују сваку конкуренцију.

МАНУФАКТУРНА И ГАЛАНТЕРИСКА ТРГОВИНА
ДАУШЕВИЋ И ПАРИПОВИЋ
ВАЉЕВО, Кнез Милоша ул. 20

Спустила је знатно цене свој мануфактурној и галантериској роби као:

МУШКИМ ШТОФОВИМА, ДАМСКИМ ШТОФОВИМА, РАЗНИМ СВИЛЕНИМ ТКАНИНАМА, МУШКОМ ВЕШУ, ДАМСКОМ ВЕШУ, ШЕШИРИМА, ЧАРАПАМА, МАШИНАМА, ТАШНАМА У НАЈНОВИЈИМ МОДЕЛИМА итд.

Преглед слободан. Куповина необавезна.